

Kötyköli János

(gyomai mese)

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy Kötyköli János. Azt modja a felesége Kötyköli Jánosnak:

– Ide hallgass, te Kötyköli János. Én most elmegyek a vásárra, de úgy vigyázz a kotlósomra, csibémre, mint a szemed világarára; mert ha nem, hát lesz nemulass!

– Sose félj, kedves feleségem – fogadkozott Kötyköli János –, nem lesz abban hiba.

Az asszony elment a vásárra, Kötyköli János pedig a csibéket terelgette, hajtogatta; még énekelt is nekik:

*nem szaladgálsz, nem csipogsz
irgumburgum sírni fogsz
tyúk-mamához kot kot kot
bujjon aki jóllakott
minden napra új mesét
hallhatnak a jó csibék*

De bizony a csibék addig szaladgáltak, addig csipogtak, míg Kötyköli János is megunta a dolgot. Cérnát fogott, az egyik kiscsibe lábát a másikához kötötte, azért meg a harmadikhoz – és így tovább, körbe-karikába; a legutolsót pedig odahurkolta tyúkmama sarkantyújához: majd csak elkapirgálnak így is – gondolta –, de nem mennek messzire. Hogy ezt így elvégezte, Kötyköli elálmosodott, és édesdeden elszenderedett.

Alig aludhatott egy sort – jön ám a nagy fene héja. Lecsap a héjamadár a tyúkra, viszi-ragadja – de, mert a kiscsibék is hozzá vannak kötve, elragadja tyúkanyót csibéstül és elszáll velük a sűrű fellegeken át.

Felébred Kötyköli János, dörzsöli a szemét; de bizony akárhogy dörzsöli – sehol a tyúk, sehol a kiscsibék. Inába szállt a bátorsága nagyon, mert már hallotta az asszony szekere zörgését. Hová fusson, mitévő legyen? Nem sokat gondolkozhatott, beszaladt a házba s bebújt a kemencébe.

Hazajön anyjuk, keresi-kutatja: se csibék, se Kötyköli.

– Kötyköli János! Hol vagy, te Kötyköli János? Merre bóklálsz, te semmirekellő, hová titted kotlósomat, csibéimet? Gyere elő, te mákvirág? hadd hasítok szíjat a hátadból!

Kötykölinek még a foga is vacogott a meleg kemencében, amikor ezt hallotta.

– Az üstöködnél fogva hozlak le a padlásról, úgy tépázlak, te Kötyköli, úgyis tudom, hogy odabújtál! – hajkurászta az asszony. Csak úgy arramenet belenéz a kemencébe s látja ám, hogy odabenn két szem parázslík.

– Még van egy kevés parázsam – gondolja –, majd előbb megrakjuk a kemencét, s utána megkeressük Kötykölit.

Azzal már hajjálja is befele a rőzsét, a fát; egy nagy hasáb akkorát ütött Kötyköli lábaszárán, hogy a szegény párája feljajdult.

– Jaj, édes feleségem, itt vagyok, csak ne bánts.

– Jösszte elő mindjárt, lánchordta Kötykölje! – förmedt rá az asszony, és egy virgácsot tüstént felkapott.

Kötyköli pedig előmászott a kemencéből; de olyan igaz, amilyen koromfekete volt, a nagy ijedtségtől oly hófehérre változott, mintha lisztben hempergették volna. A felesége nekiállt, és úgy eldöngötte Kötykölit, hogy maga is megsajnálta: megmosdatta, kibékült vele és odaadta a vásárfiát. A következő héten azt mondja az asszony Kötykölinek:

– Ide hallgass, te Kötyköli János! Én most elmegyek a vásárra, te fejd meg a tehenet és tedd a tűzre, amennyi teje van, de vigyázz, hogy ki ne fusson. Minden ott legyen ám a szemed, mert amilyen tutyimutyi vagy, még a fedelet is ellophatják a fejed felől. Hát úgy vigyázz, ha kedves az irhád.

– Sose félj, kedves feleségem – fogadkozott Kötyköli János –, nem lesz abban hiba.

Alig szekerezett el az asszony, Kötyköli mindjárt dologhoz látott. A tehenet megfejté, a négy lábát összekötözte, és akármilyen keservesen bőgött, feltette a tűzre; a sajtárt meg a szoba közepére, s kívülről jól rázártá az ajtót a tejre, hogy ki ne fusson. Még egy liszteszsákot is odahengergetett odakint az ajtó elé, maga meg lehevert a fűre, és le nem vette a szemét a ház fedeléről, hogy el ne lopják. S azt dúdolgatta:

*innen ugyan uk-muk-fuk
se tej koma ki nem fut
se sajtár se házfedél
olyan nincs hogy lába kél!
Süti már a tehenet:
mondva volt Kötykölinek*

Hanem a nagy figyelésben elnyomta az álom. A tehenet odabent éktelenül sütötte a tűz; keservesen elbődült, elszakította kötelékeit, felrúgta a sajtárt. A tej ráfutott a tűzre, és a nagy sistergéstől a szegény jószág úgy megijedt, hogy kétakkorát ugrott, mint a kémény, szarvára kapta a fél háztetőt és világgá szaladt vele.

Felébred Kötyköli, látja, hogy ellopták a fedelet, rosszat sejt – bekukucskál az ajtóhasadékon. Majd holtra vált attól, amit odabenn látott; hát még, amikor meghallotta az asszony szekere zörgését.

Uccu hátraszaladt és belebújt a legnagyobb szalmakazal legközepébe.

– Kötyköli János! Hol vagy, te Kötyköli János? Merre bitangolsz, kutyafülű? Hová tetted friss tejemet, egy szem tehenemet, házam felől fedelemet? Gyere elő, hadd hasítok szíjat a hátadból.

Kötyköli úgy reszketett, hogy vele reszketett az egész szalmakazal, s körös-körül csak úgy hullott a szalma. Arra kerül az asszony a vasvillával, s látja ám az előkandikáló árvalányhajat férjeura kalapja mellől.

– Nem jössz elő mindjárt, te Kötyköli? Azt akarod tán, hogy vasvillával csiklándozzalak?! – kiáltotta az asszony, és megtúrta a kazlat a villával.

– Jáj! Váj! – bujt elő Kötyköli. – Itt vagyok, édes feleségem, csak ne bánts.

– Még hogy ne bántsalak, lánchordta Kötykölije? – förmedt rá az asszony, és a vasvillával úgy eltángálta a remegő Kötykölit, hogy maga is megsajnálta. Akkor kibékült vele, megmosdatta, s odaadta a vásárfiát; hanem a szalmakazal, amibe Kötyköli bujt, még harmadnap is reszketett.

A következő héten azt mondja az asszony Kötykölinek:

– Ide hallgass, te Kötyköli János! Én most elmegyek a vásárra: te láss hozzá a tollfosztáshoz, hogy két dunyháraló legyen, mire visszajövök. Ne vigyázz semmire, mert azzal csak galibát csinálsz: jobb is, ha semmit nem mondok az ilyen sülefüle kétballabasnak; hiszen ha a tó partján ülnél, s őriznéd a vizet, még azt is ellopnák mellőled.

– Sose félj, kedves feleségem – bizonykodott Kötyköli –, nem lesz abban hiba.

Az asszony elindult a szekéren, de Kötyköli sokáig vakarta a füle tövét. Bántotta nagyon az önérzetét, hogy ennyire semmibe veszik, és erősen fogadkozott, hogy most ez egyszer megmutatja, milyen legény. A zsákot meg a fosztani való tollat levitte a partra; de még előbb vastag istránggal, kötelekkel keresztül-kasul lekötözte a tó vizét, hogy el ne lopják egykönnyen. Azzal hozzálatott nagy buzgón, és csakhamar annyi tollat fosztott, hogy tíz dunyhát is meg lehetett volna tömni vele; közben fél szeme folyvást a vízen volt, és ilyesformán énekelt:

*tollat foszt és füttyörész
víz-őrízni van itt ész!
Kífog ő a tolvajon:
Van-e huncutabb vajon
s cselesebb Kötykölinél?
mire nem jó a kötél?*

A nagy tollfosztásba úgy belefáradt Kötyköli, hogy nemsokára elnyomta az álom és hangosan horkolva fújta a kását; de olyan derekasan fújta, hogy minden kásafujtatásnál egy marékra való fosztott tollat belefújta a tóba. Szellő is kerekedett, az is segített, és csakhamar mind a toll – fosztott, fosztatlan – ott úszott a tó színén. Történetesen arra vetődött egy mutatványos varázsló, aki szelídített sárkánnyal járta a vásárokat. Azt mondja a hétfejű sárkány:

– Úgy ihatnám a tóból, édes gazdám, álljunk már meg egy szempillantásra.

– Nem bánom, ígyál Surumburum sárkány (így hívták a hétfejűt), csak arra vigyázz, lelkem, hogy el ne oltasd a tüzedet a torkocskádban; mert akkor nem bámul majd a jó nép.

– Vigyázok, már hogyne vigyáznék, édes gazdám, csak hadd küldök le minden torkocskámon egy kortyocskát – felelte Surumburum.

Azzal a hét fejével a magasból máris ráereszkedett a tóra, és itta, itta.

– Elég lesz már, lelkem Surumburum – intette a gazdája –, mi lesz a tüzeddel?

– Hiszen még alig ittam, alig egy gyűszűnyit – dorombolt szelíden a sárkány; és tovább vedelt. Addig itta a hét fejével, amíg mind ki nem itta a tó vizét. Az ám; csakhogy a vízen úszó toll kaparni kezdte a torkát, s kegyetlenül megköhögötte. Egyszerre köhögött mind a hét feje, de már csak füstöt okádott, s ettől a füsttől aztán meg is fulladt. A döglött sárkány elnyúlt a parton; a gazdája mérgében még rúgott is rajta egyet-kettőt, s csak akkor kezdte megsiratni, amikor hitvány gebéjén már ott poroszkált a hegyek között.

Felébredt Kötyköli is, és tágra meresztette a szemét. Ahogy a sárkányt meglátta, talpra szökött, és usgyi, úgy elfutott az úton, hogy hátra se nézett – azaz hogy csak futott volna, mert látja ám szembejövet az asszonyt – javában szekerezik hazafelé, s messziről kiáltozza:

– Kötyköli János! Hol vagy, te Kötyköli János?

És pattogtatja ostorát. Hová bújjon hamarjában? Szalad a sérűre, hátraugrik a méhesbe, és bebújik az első kaptárba.

– Zzzz! Zzzz! Zzzz! – dongták körül a méhek a betolakodót. Éppen százezren voltak. Beleeresztették Kötykölibe mind a százezer fullánkjukat, és ezt már Kötyköli sem állhatta.

– Ujjujjuj! Jájjáj! Édes feleségem, itt vagyok, csak ne bánts!

– Hová tetted a tavamat? A tóból a vizemet? Így fosztod a tollamat? Hogy a kakas csípjén meg!

Az asszony az ostornyélel olyan istenesen elhegedülte a Kötyköli János nótáját, hogy maga is megsajnálta. Mindjárt megbékélt, és odaadta neki a vásárfiát; csak akkor vette észre Surumburut, a sárkányt.

– Hát ez a hétfejű miféle? Csak nem te ölted meg, te Kötyköli?

– De bizony hogy én – mondta foghegyről, peckesen dülleszkedve és a sárkánydögöt fitymálva Kötyköli, mert már a vásárfiával játszott. – Eddig jó komák voltunk, de ma igen megharagított.

– A komád a sárkány? – kérdezte az asszony, és reszketett, mint a nyárfalevél.

– Hát.

– Az a nagy hétfejű?!

– Az, aki volt. Sose félj, anyjuk, amíg Kötykölit látod – mondta János. Beszaladt a házba, előhozta a nagy disznóölő kést és felvágta a sárkány hasát. Hát uramfia, akár hiszitek, akár nem, előkerült minden, a kotlós a csibéivel, a tehén, a ház fedele: mind felfalta útközben ez a kóborjáró sárkány, a mutatványosé, Surumburu, aki volt.

Volt is nagy öröm Kötyköliéknél, s attól kezdve az asszony is nagyobb tisztelettel nézett Sárkányölő Kötyköli Jánosra.